

hy niet tegenstaende de boorz Bedepureerde mede hadden betwilligt ten aensien van de deelheid der stemmen en andere rebenen / in den eed hem gedaen / spruden uit sake van de boorzschyden eed / zegel / tijtel / &c. niet verder souden verbonden en gehonden wesen / dan mette andere Provincien (als geseyd was) te handhouden een goede en opzichte Antie / in 't gunt was belangende der gemene oorloge / en tot dien eynde ook gedurende de selve oorloge te contribueren pro rato van hare quote / en sich mette selve te gedragen / so op den voet en loop van de munte / als ook in alles wat betreffen soude de wederzijdige handhoudinge van de privilegien / Rechten en geboonten der respectie Provincien / in hoegen dat sy niet verbonden noch gehonden souden zyn tot ander last noch jurisdictie / selfs niet in 't gunt soude mogen aengaan de bedieninge der politie / so van Steden / Dorpen en Gehulften / of andere plaetsen / als in de boorz Provincien van Holland / Zeland en Utrecht in 't generael : dan souden blijven in den selven stand / conditie en qualiteit / als die gewest waren / so by de Pacificatie van Gent / als by de belofte die hy den Prince van Orangien gedaen hadde / willende en verstaende / dat sy by hem geheel souden blijven / sonder dat hy / onder schijn van den boorznoemden eed / hem ter bozders soude willen vermenen.

De Staten van Holland hebben den Prince van Orangien de souberainiteit en hooge overheid aen.

De boorz Staten van Holland hebben volgende hun boorznoemde resolutie hozen verhaelt / daer na de boorz Hoog-oberheid en Souberainiteit den boorz Heere Prince van Orangien absolutelyk boorz hare Bedepureerden aengeboden en obergedragen binnem Amsterdamm / de Staten van Holland aldaer beschreyden sijnde / op den 15 Martij 1581. op de conditie / als in her bescheid daer van gemaekt : dan also de boorznoemde Prince de selve aanbiedinge also absolutelyk boorz die tijd niet begeerde te accepteren / so hebben sy ernstelyk versoecht en aengehouden dat hy de selve ten minsten boorz eenigen tijd en gedurende de oorloge soude willen aenbeerden / verhopende also provisonelijke ontslagen te blijven om de Souberainiteit aen den boorz Hertog van Alencon ober te dzagen / daer toe souden grenzen gesint waren / hoewel de boorz Prince daer op selfs aenthielt en daer toe was bozderende.

De Prince van Orangien / aemmerkende de grote affectie en genegentheid die de selve Staten hem waren toedzagende / heeft eintelyken op den 5 Julij daer na de boorz aanbiedinge geaccepteert / en de Hoog-oberigheid aengenomen / en zyn daer van gemaekt de respectie brieven en bescheiden met insertie van de conditien gelijck volgt. Den brief van acceptatie by den Heere Prince van Staten verleet / was luidende als volgt :

Scripta de van de Hoog-oberheid en hooge overheid aen de Staten van Holland.

Wilhelm by der gratie Gods Prince van Orangien , Grave van Nassau &c. Doen kond eenen jegelijck : also de Ridderschappen, Edelen en Steden van Holland representerende de Staten van den selven Landen, uit sekere oorfaken en om redenen hun daer toe bewegende, ons seer ernstelijcken hebben versoecht en begeert te willen aennemen de Hooge overigheid en Regeringe der voorschreven Landen, ten minsten voor eenigen tijd. Verklarende ons met gemenen advyse en rijpen berade daer toe, mitgaders tot alle den onderwind en beleidinge van de gemene saken der selver Landen, verkoren en gestelt te hebben, so sy-lieden de selve saken ganfchelijck onsen wille en geliefte waren onderworpende, en alnoch ons confererende en gevende volkomen macht en autoriteit daer toe eenigfins nodig sijnde in der formen en manieren hier na volgende. Te weten : dat wy so lange de voorschreven Landen sullen sijn in Oorloge of Wapenen, volkomen autoriteit en macht gebruiken sullen als souverain en overhoofd, te gebieden en verbieden alles wes tot conservatie en bescherminge der selver Landen dienlijck of schadeloos sal mogen wesen, en alsulx op alle krijgs-faken en oorlogsvolk, te water en te lande te disponeren na onsen goeddunken, of met advys, die ons gelieven

sal r'allen tyden daer toe te gebruiken, in de voorschreven krijgs-faken stellende en gebruikende alsulke overfte Licutenanten, Capiteinen, Officieren en soldaten, als ons gelieven en goeddunken sal; onthoudende de selve en allen Commissarissen tot beleidinge der krijgs-faken; met het gunt daer aen cleeft eenigfins nodig sijnde, op behoorlijke tractement en besoldinge met alsulke goede en generale krijgs-ordeninge en disciplijne als tot soulagemente der Ingefetenen en ten minsten quete van den Lande in alder gelijkheid en eenparigheid sal kunnen geschieden: dat ook sulx de gehele bescherminge der voorschreven Landen sal staen r'onser dispositie en ordonnantie; daer toe wy sullen mogen gebruiken alle de knechten; oorlog-schepen, en bootsgefellen jegenwoordig in dienste der voorschreven Landen wesende; en die noch vorder aldaer aengenomen en toegeruft sullen mogen worden, tot alsulke diensten, aenslagen en exploicten, en daer van in elken quartiere, Steden en Vlecken so vele mogen verdelen, logeren, schicken en ordonneren, als wy tot weerstand der vyanden en beschermnisse der selven Landen bevinden sullen nodig te sijn, en dat sonder advys of bewilliging van de Staten; van Steden of van yemands anders daer toe te verwachten. In der voegen dat alle Steden en Vlecken altyds het krijgsvolk of garnisoen henluiden toegesonden, elx in sijn regard, en binnen elken quartier r'onser ordonhantie en by provisie sullen ontfangen, voor en aleeer sylieden sullen doen eenige remonstrantie of versock ter contrarie tot hare ontlastinge, sonder dat eenige knechten in Steden of Vlecken, Schansen, Sterkten, of Huisen leggende; in den actysen of imposten meerder vrydom sullen mogen genieten dan d'Ingefetenen van dien: dat voorts geen onderscheid sal worden gemaekt in den quartier of Steden van de knechten, bootsgefellen of schepen aldaer wesende of by wie de selve betaelt sullen worden, so wanneer die in andere quartieren getrocken worden: maer sullen alle knechten, bootsgefellen en oorlog-schepen, mitgaders alle de penningen die uit de gemeine middelen van der Unie van Holland en Zeland sullen procederen van eenderhande nature en conditie gehouden, en alle Steden en Quartieren van dien voor een lichaem gerekent worden na behoren: dat mede geen knechten noch bootsgefellen in eenige van de voornoemde Quartieren of Steden aengenomen nochte gecasseert, nochte eenige equipagie van schepen of schuiten gedaen, nochte de selve opgeleid sullen mogen werden, dan r'onser ordonnantie en believen: dat wy sullen doen na komen alle onse bevelen en ordonnantien, werten, disciplinen en articulen des krijgshandels mette straffinge van den overtreders van dien, daer toe de Staten en Steden met hare Schuttrien en gemeente, des geboden sijnde, de hand sullen houden: dat wy mette Staten voornoemt voorts totten ontfang van de gemene penningen van de voorschreven Unie sullen mogen stellen of continueren binnem elken quartiere alsulke Ontfangers als ons goeddunken sal; en van wegen en opten naem van de Graeflijckheid van Holland en Zeland recht en justitie doen administreren by den Raed Provinciael van den Hove van Holland, over alle de plaetsen en d'Ingefetenen van Holland, Zeland en West-vriesland onder den selven Hove refererende en behorende, in alle saken tot kennisse van den selven Hove staende: dat voorts in alle voorvallende geschillen en judiciele saken het Hof en den Raed Provinciael voornoemt met haren Licutenanten gerespecteert, gekent en haer-lieder mandaten en bevelen geobediert sullen worden, so binnem desen Quartiere van Holland, als den Noorder-quartiere en Zeland; sulx als van ouden herkomen is gedaen, sonder dat eenige Steden of plaetsen hen daer jegen sullen mogen stellen, noch ook de provisie en bevelen van den selven Hove mogen contraveneren, nochte hen van de Jurisdictione van den selven Hove mogen ontrecken of eenige nieuwigheid in brengen, daer tegens de Staten der voorschreven Landen by alle wegen en mid-

(P. 29.)

Q

II. Deel.

delen elk in den haren sullen ook voorzien. Behoudelijk nochtans dat gene provisien van den selven Raed sullen werden verleent, noch ook eenige proceduren geadmitteert, jegen d'ordonnantien en resolutien van den Staten, noch ook eenige kennisse genomen aengaende d'Imposten der gemene middelen van der Unie, gedefineert tot onderhoud vander Oorloge: maer die selve saken laten ter dispositie van de Gedeputeerde van den Staten binnen elken quartire gestelt, mits dat den selven Raed hem sal hebben tevoegen na beschreven rechten equiteit, mitsgaders alle deugdlijke Privilegien en costumen, en in materie van appellatien en executien van haerlieder sententien na de ordonnantie en resolutien van de Staten. Des sullen wy totten selven Raed alle Hooft-Officieren en andere Officieren van Justitie tot collatie van de Camer van de Rekeninghe na ouder gewoonte niet staende, bequame personen stellen en ordonneren van wegen de Graeffelijkheid van Holland en Zeland voornoemt, te weten: so wanneer eenige van de jegenwoordige sal mogen overleden, of den tijd voor eenige Officieren geexpireert sijn, 't en ware wy om eenige redenen boven desen goed bevonden te veranderen of te vernieuwen, 't welk wy misdien sullen mogen doen in beiden gevallen, met advys van de Staten voornoemt, de welke ons altyd sullen denomineren drie bequame personen, uitten welken wy totte vacerende Staten en Officieren respectie een sullen verordneren, mits dat in den voorschreven Raed van Holland altyd twee sullen sijn van Zeland, als na ouden herkomen of de privilegien van den selven Lande. En sullen die van den Raed voornoemt by provisie mogen verlenen allen provisien in materie van gratien, als relief en restitutie, sulx als by den groten Raed van Mechelen plag worden gedaen: Item, alle beneficien van rechten, als beneficie van Inventaris, cessien en diergelijke, sullen ook by provisie ter eerste instantie kennisse hebben van alle questien feudale vallende binnen Holland, mits dat in sulken saken by hen sullen sijn de Stadhouder en Raden van de Leenen, als van ouds geweest hebbende en noch jegenwoordig sijnde: dat by ons als by der overhand sullen mogen worden verleent alle gratien als remissien, pardons, respitien, quinquennellen, legitimatien, en diergelijke van wegen de Graeffelijkheid als boven, na behoortlyk advys van de Officieren en Wethouderen van der plaetsen of andere na ouder gewoonte: van gelijken alle Octroyen, beneficien en prerogativen of Privilegien: wel-verstaende dat in 't verlenen van eenige Octroyen of Privilegien aen eenige Communiteiten, Steden of Vlecken 't selve gedaen sal worden met advys van den Staten om alle questien te voorkomen, houdende voor bevestigt en geconfermeert alle Privilegien, Octroyen, beneficien, en prerogativen tot noch toe op den naem van den Conink buiten en binnen Holland verleent, uitschoneert by den Hertog van Alva gedurende sijn Gouvernement, en sijne successors in den selven Gouvernemente respectie, 't sedert begin van de wapeninge van Holland en Zeland, gegunt en geacordeert mag sijn: dat wy mede onder onse hand en zegel verlenen sullen de fauvegardien en paspoorten als 't selve tot noch toe iegausert en gedaen, sonder dat yemand in Holland of Zeland, wie hy sy, hem sulx sal onderstaen dan 't onser expresser auctoritatie: dat wy creeren en vernieuwen sullen ten gewoonlijken tijde de Magistraten in den steden als na ouder herkomen, hantfesten en privilegien van de steden. Wel-verstaende in dien den nood of verskertheid mochte vereischen eenige afstallinge of vernieuwinge van de Officieren, Wethouderen of Magistraten van den steden buiten den gewoonlijken tijd, sullen wy 't selve ook mogen doen, met kennisse van saken, en van 't meerendeel der geehre die de Vroedschap der selver steden sijn representerende, al sonder der steden voorschreven hantfesten en privilegien, die niet te-min gehouden sullen worden en blijven in haer geheel: mitsgaders ook dat wy hanthouden en beschermen sullen alle rechten, privilegia, gerech-

tigheden, vrydommen en loslijke costumen der Landen van Holland en Zeland in 't gemein, en van elken bysonder, met voorstand, houdinge en protectie van de preëminetien en autoriteit van alle wettelijke Officieren, Magistraten en Overigheid, sonder dat de Gouverneurs, Capiteinen of anderen tot vorderinghe van de krijgsfaken in eenige van de quartieren gestelt, heb sullen vervorderen nochte onderwinden eenige kennisse te nemen van politieke of judiciele saken binnen of buiten den steden vallende: maer daer mede sullen laten bewerden den Officier, Magistraten en Wethouderen aldaer, mitsgaders den Raed Provinciael, sulx van ouden tijde altyds gebruikt en geobserveert is geweest. En aengaende de Religie, sullen wy vorderen en handhouden d'oeffeninge alleen van de Gereformeerde Euangelise Religie, sonder dat wy sullen toe-laten dat men op yemands gelove of conscientie sal inquireren, of dat yemand ter cause van dien enige moeyenisse, injurie of letsel aengedaen sal worden: doende vorder d'oeffeninge der voorschreven Religie aengaende, stellen alsulke goede ordre als nagelegentheid der saken en conditien van den steden, ter meeste gerustigheit en commoditeit van der Gemeente, sonder verminderinge van Godes eere, bevonden sal worden te dienen en te behoren: ook met advys van den Staten eest nood. En sullen den Staten in 't gemeen, ook d'Officieren, Magistraten, Schutterien, en Gemeenten in allen Steden en Vlecken ons eed doen in onse voorschreven regeringe, bevelen, en ordonnantien boven verhaelt, en tot onderhoudinge van dien gehouw en getrouw, onderdaanig en gehoorsaem te wesen. Als ook by ons of van onsent wegen reciproquelyk gesworen sal worden in de voorschreven regeringe der Landen van Holland en Zeland, haren rechten, privilegia, vrydommen en loslike costumen, in der formen en manieren als boven, by alle mogelyke wegen te beschermen en te vorderen tegens alle hare vyanden en weder-partyen: mits dat wy in den quartieren daer wy ons soude mogen onthouden, 't onsen hulpe en rade mogen gebruiken de Gedeputeerden van de Staten en Steden die binnen elken Quartiere op het beleid der gemene sake sullen wesen geordonneert. So eest dat wy, om te voldoen 't versoek en begeren der selver Staten van Holland, en willende den selven daer in believen, mitsgaders in hare neringe, en 't gunt sy-luiden verstaen tot vervorderinghe en verskertheid van de gemene sake, en welvaert der Landen dienlijck te sijn, de voorschreven Overigheid en regeringe der Landen in forme en manieren boven verhaelt, aengenomen hebben en aennemen by desen: belovende en ons mitsdien aen den selven Staten en Landen verplichtende, de poincten en articulen voorschreven ter goeder trouwen te volkomen en achtervolgen, so veel ons aengaen mag, en alles op de belofte van verbande en gehoorsaemheid reciproce van de zijde van den selven Staten, by haer veriegelde brieven ten selven einde en sake ons daer tegens gedaen, en vorder indiept nood sy te doen bevestigen na behoren en inhoud der selver brieven. 't Oorkonde desen met onse hand en zegel bevestigt. Gedaen in den Hage den 5 July 1580.

Den brief van de Hoge Overigheid by de Staten van Holland aen den Prince van Oranien gedaen/ was inderde aldus:

DE Ridderfchap, Edelen en Steden van Holland representerende de Staten van den selven Lande, doen kond eenen yegelyk. Also wy bevinden dat alle gemeenschappen en goede Republiken, behouden, gesterkt, en bevestigt worden, insonderheid met eendracht en eenighsid, de welk niet wel kan sijn by vele, in wille, gevoelen, en gemoed dikwils en meest verscherende. So eest dat na lange en vercheiden communication op de forme, regeringe en administratie van den saet en gemene sake der voorschreven Landen van Holland gehouden, wy met ryen berade,